

perspectives already has its history of implementation. On the basis of curriculum-oriented pluralization of economic knowledge it is possible to identify ideological and methodological pluralism potential (pluralism recognizes the legitimacy of the existence of other approaches on their own terms; pluralism is necessary for innovation and competition, and competition of the ideas is necessary for the economy; pluralism appears to be relevant to requirements of intellectual diversity, free questioning, and the principle of absolute truth; it gives the students a different perspective so that they can discuss their relative strengths and promote awareness of the strengths and weaknesses of competing theories; it promotes students orienteering in the future; it develops the ability to ask probing questions about empowerment and capabilities; it gives a sense of global perspective; pluralization of educational models will promote active interaction between students). The pluralization of economic study programs not only stand in line with European values, but it can also help in the understanding of economic theories, pointing to the social, political and cultural contexts of their origin and spheres of spread, so it can assist in the prevention of spread of a sense of lack in direction and meaning.

Keywords: pluralism, study program, economy, curriculum, European values.

Дроботенко М. А., кандидат философских наук, доцент кафедры философии, Харьковский национальный педагогический университет им. Г. С. Сковороды (Украина, Харьков), marushka85@i.ua

Европейские ценности и обоснование плюрализма в учебных программах по экономике

Освещается вопрос плюрализации учебных программ по экономике, как одна из тенденций обновления учебного плана по экономике, релевантная и обоснованная европейскими ценностями. Определены цели – определение мировоззренческого и функционального потенциала плюрализма в учебных программах по экономике – обусловило методологию исследования, соответствующую методологическим установкам культурологического поворота современной западной философской мысли в осмыслении проблемного поля философии экономического образования.

Плюрализация учебной программы по экономике свидетельствует о саморефлексивности учебной дисциплины, выявляет ее способность формулировать способы, которыми различные социальные контексты генерируют потенциал для преобразования и изменения на уровне теории, практики, понимания. Понятие плюрализма в философии экономического образования имеет многочисленные определения, что связано с тем, что плюрализм возможен на нескольких уровнях: онтологическом, эпистемологическом, теоретическом, методологическом, педагогическом. Реформирование программы по экономике с целью утверждения плюралистических перспектив уже имеет свою историю осуществления. На основе изучения учебных программ, ориентированных на плюрализацию экономического знания, удалось определить мировоззренческий и методологический потенциал плюрализма (плюрализм признает законность существования других подходов на их собственных условиях; он необходим для инноваций и конкуренции, а конкуренции в сфере идей необходимые для экономики; оказывается релевантным требованиям интеллектуального разнообразия, свободного вопрошания, принципа абсолютизации истины; показывает студентам различные точки зрения, чтобы они могли обсуждать их относительные преимущества и развивать осознание сильных и слабых сторон конкурирующих теорий; способствует ориентированию студентов в будущем: развитие способности задавать зондирующие вопросы расширения прав и возможностей, дает ощущение глобальной перспективы; плюрализация педагогических моделей будет способствовать активному взаимодействию студентов). Плюрализация учебного плана по экономике не только согласуется с европейскими ценностями, но и может помочь в понимании экономических теорий, указывая на социальные, политические, культурные контексты их происхождения и распространения, содействует предупреждению распространения ощущение нехватки направления и смысла.

Ключевые слова: плюрализм, учебная программа по экономике, учебный план, европейские ценности.

* * *

УДК 101:37.018.4

Абакумова О. О.,
здобувач кафедри філософії, Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут» (Україна, Київ), e.o.abakumova@gmail.com

Засади принципи і досвід дистанційної освіти

Стаття присвячена філософському осмисленню такого глобального явища освітньої та інформаційної культури як дистанційна освіта. Метою статті є визначення засадничих методологічних ідей, на базі яких будуються теорія і практика дистанційної освіти. Виділено найбільш важливі та актуальні стратегії розвитку дистанційної освіти у контексті реалізації принципів відкритої освіти у світовому та європейському досвіді. Проаналізовано стан та перспективи розвитку відкритих освітніх ресурсів і пов'язані з ними освітні

ініціативи. Відзначено переваги та можливості вільного доступу до освіти для реалізації та здійснення освітнього потенціалу кожної особистості. Окремлені чинники, що зумовлюють необхідність впровадження відкритої дистанційної освіти у вітчизняну освітню практику.

Ключові слова: освіта, відкрита освіта, дистанційна освіта, відкриті освітні ресурси, філософія освіти.

Значні зміни, що відбулися у галузі комунікації та інформаційних технологій за останні десятиліття, сприяли розвитку навчальних закладів, які пропонують програми дистанційної освіти і використовують сучасні засоби навчання та глобальні освітні ресурси, причому це в першу чергу стосується технології передачі інформації. З кожним роком дистанційна освіта (ДО) все більше інтегрується в класичні форми освіти, збагачуючи їх інноваційними компонентами змістовно та організаційно, тим самим змінюючи традиційний образ освіти.

Проте, процес впровадження дистанційної освіти значно випереджає відповідні наукові, методологічні, теоретичні розробки, які б давали фундаментальне обґрунтування її засадничих принципів, що не дозволяє повною мірою актуалізувати і задіяти надзвичайно багатий потенціал ДО. Відсутні як науково-філософська рефлексія даного соціально-освітнього феномену, так і дослідження граничних засад проектування системи дистанційної освіти з урахуванням чинників її якості та ефективності.

За таких процесів у філософії освіти актуалізується завдання осмислення цього глобального явища освітньої та інформаційної культури. У вітчизняній філософії освіти воно набуває додаткової актуальності та сенсів, що пов'язано із прагненням входження вітчизняної освіти в інтегровану світову культуру [5]. Успішне здійснення цього завдання залежить від науково обґрунтованого супроводу конкретних перетворень. Тому виявлення фундаментальних теоретико-методологічних засад дистанційної освіти представляється важливим теоретичним завданням.

Спектр і масштаби досліджень з питань дистанційної освіти, як в Україні, так і за її межами, в останні роки значно розширились. Розглядаються організаційні, методичні, політичні та економічні питання створення системи ДО, розробки навчальних курсів; специфіка викладання і навчання в ДО, заснованого на широкому застосуванні інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ); аспекти використання засобів і технологій ДО. Так, сутність, форми, фактори дистанційного навчання як спеціальної технології висвітлені в працях О. Андреева, С. Лобачова, В. Солдаткіна, Н. Корсунської та ін.; історичні аспекти ДО розглянуті Н. Жевакіною, В. Жулкевською, В. Івановою, К. Корсак О. Майбородою та ін.; концептуально-методологічні засади розвитку ДО досліджували О. Густир, В. Овсянніков, О. Огієнко, П. Стефаненко, Б. Шуневич та інші; проблемам теорії і практики ДО присвячені роботи В. Бикова, А. Бухарової, О. Веренич, В. Гриценка, Т. Іщенко, В. Колос, С. Клепка, С. Кудрявцевої, В. Кухаренка, В. Лібін-Леван та ін.; питання дидактики, якості, моделювання, педагогіки ДО вивчали М. Гайдук, М. Євдокимов, Д. Романенкова, О. Скубашевська, В. Спіцин, С. Сисоєва, А. Шабанов, С. Щенніков, А. Ярошенко та інші. Віддаючи належне науковим розвідкам попередників, зазначимо, що більшість досліджень направлені в цілому на задоволення потреб організації і безпосереднього впровадження дистанційної освіти. Невелика кількість робіт є осмисленням теоретико-

методологічних засад дистанційної освіти. Тож, на нашу думку, це питання потребує додаткової уваги.

Метою статті є визначення засадничих методологічних ідей, на базі яких будуються теорія і практика дистанційної освіти, а також висвітлення світового та європейського досвіду реалізації цих ідей.

Розглядаючи управлінські аспекти організації системи дистанційної освіти, науковці (Ю. Баскакова, Н. Белухіна, Л. Бірюкова, О. Майборода, Є. Маліткіов, О. Малярчук, М. Монахов та ін.) сходяться у думці про те, що дистанційна освіта розвивалася паралельно з розвитком технологій. Це беззаперечно, проте існує більш важлива рушійна сила, що сприяла розвитку дистанційної освіти. Ця сила – глобальна мета забезпечення вільного доступу до освіти. І дистанційна освіта виступила потужним засобом досягнення цієї мети.

Засадничою педагогічною ідеєю, що заклала основи теорії та практики дистанційної освіти, стала ідея «відкритої освіти». Ідеал відкритого, необмеженого доступу до освіти зароджувався у різних країнах, у різні часи, за різних обставин. Нині це стало принципом Інституту ЮНЕСКО з інформаційних технологій в освіті: для будь-якої людини, незалежно від її віку, місця проживання, професії, фізичних і фізіологічних можливостей, повинні бути створені необхідні умови, які могли б сприяти безперервному підвищенню її рівня освіти. У цьому і полягає чільна гуманістична ідея використання інформаційних та комунікаційних технологій в освіті, а також в інших сферах матеріального і духовного життя людини [3].

Проте з дистанційною освітою вперше ідеал відкритого доступу до освіти поєднав американський «мрійник» Чарльз Ведемейер (Charles Wedemeyer). У 60-х роках ХХ століття він висловив просте, але сміливе припущення про можливу реалізацію невід'ємного права кожної людини на освіту за допомогою комунікаційних технологій, іншими словами, доступ до освіти повинен і може бути «відкритим». Він вважав, що цієї відкритості можна досягти, якщо подолати проблему простору та часу, пов'язану із очною освітою, бо не всі студенти можуть відвідувати заняття у певному місці у призначений час. Вирішення цієї задачі Ведемейер пов'язував із упровадженням комунікаційних технологій, прагнучи втілити ідею «відкритого» навчання на відстані у життя. Таке навчання він назвав «незалежним навчанням», визначивши його так: «Незалежне навчання включає кілька освітніх процесів, в яких викладачі та ті, що навчаються, виконують свої прямі обов'язки далеко один від одного, спілкуючись різноманітними способами» [3, с. 24]. Соціальні переваги такого підходу до освіти виражалися у розширенні доступності та особистісного вибору у навчанні.

Саме Ведемейер виступив одним з ініціаторів створення у 1969 р. Відкритого університету Великобританії (The Open University of United Kingdom), що став першим незалежним та автономним університетом дистанційного навчання з правом надання академічних ступенів за різними групами наук. Від традиційних університетів Великобританії та світу Відкритий університет (ВУ) відрізнявся вільним доступом, складом студентського контингенту, структурою навчальних курсів, методами і засобами навчання. Університетом самостійно розроблявся власний набір академічних курсів і програм,

високоякісних навчальних матеріалів, посібників, призначених спеціально для навчання на відстані. Взаємодія університету зі студентами здійснювалася спочатку через друковані матеріали, що доповнювалися радіо- та телепередачами (аудіокасети набули поширення пізніше). В подальшому використання новітніх інформаційних та комунікаційних технологій дозволило організувати двосторонній зв'язок у різних формах (текст, графіка, звук, анімація) як у синхронному («в один і той же час» – у вигляді відео- або аудіоконференцій), так й в асинхронному режимі («не в один і той же час» – з використанням електронної пошти та інших Інтернет-ресурсів), що дозволило викладачам і студентам взаємодіяти на відстані, забезпечуючи між ними безпосередню й інтерактивну комунікацію, яка завжди була визначальною у системі очної освіти та виступала її незаперечною перевагою.

Варто спеціально відзначити ще один освітній принцип цього дистанційного університету, а саме – його організаційну й адміністративну гнучкість. Абітурієнт не вступає на певний факультет чи кафедру, його вступом в університет є фактичний запис на вивчення конкретних навчальних курсів. Студентом самостійно приймається рішення скільки курсів опанувати паралельно, відтак, освіта не вимірюється кількістю років навчання. Методи навчання, застосовувані в університеті, дозволяють отримувати освіту в будь-якій точці Великобританії або світу (навчання за програмами університету ведеться у більш ніж 20 країнах) [1, с. 21]. У всіх студентів є наставники (тьютори) і більшість студентів мають можливість зустрічатися зі своїми наставниками та іншими студентами в регіональних консультаційних центрах, що є центрами сучасних технологій навчання. Відкритий університет не вимагає від слухачів виконання жорсткої єдиної навчальної програми протягом певного проміжку часу: темп і ритм навчання визначаються самим студентом в залежності від особистісних здібностей і потреб, а також виходячи з наявного вільного часу. Тож, студенти для навчання не повинні змінювати ані графік роботи, ані звичний ритм життя. Особлива демократичність такої системи та унікальний академічний підхід виражаються також у тім, що студентам надається можливість самостійно скласти індивідуальну навчальну програму, що дозволяє реалізовувати оптимальні освітні траєкторії для кожної людини.

Тим самим Відкритий університет Великобританії втілює нову модель навчання, яка містить у собі принципово інший підхід до особистісно-орієнтованої освіти, обумовлений зміною фундаментальних уявлень про людину та її розвиток у відкритій системі освіти: людина – це складна система; основна мета освіти – забезпечення умов самовизначення й самореалізації особистості; знання – для майбутнього; процес навчання – творення людиною образу світу у самій собі шляхом власної активної діяльності в суспільстві [2]. Вони стали засадничими для нової філософії освіти.

Практичні результати такого ставлення до освіти виразилися у тому, що тисячі людей змогли отримати необхідні знання, освіту, навчаючись за гнучкою системою автономних дистанційних курсів за відносно невисоку платню, зазнаючи при цьому мінімум незручностей. За весь час функціонування у Відкритому університеті навчалось понад 2 мільйони осіб. На даний час більше 30% всіх

студентів не очної форми навчання за програмами першої вищої освіти є випускниками ВУ. Зараз у 400 навчальних центрах, що викладають за програмами університету, навчається більше 160 000 студентів з усієї країни і більше 40 000 – з усього світу [1, с. 21].

Провідний досвід та унікальний статус Відкритого Університету Великобританії справили великий вплив на розповсюдження практики відкритої освіти – аналогічні відкриті університети створювалися в Європі та на інших континентах світу, що сприяло визнанню легітимності інноваційних шляхів розвитку освіти. Навіть у Китаї замість закритих в період культурної революції традиційних вищих навчальних закладів у 1979 році була створена Національна мережа радіо і телевізійних університетів (Central Radio and TV University, CRTVU). Навчання тут було організовано з використанням супутникового мовлення і телевізійних університетів у провінції.

Наприкінці 1990-х у світі налічувалось вже понад 100 вищих закладів освіти, які можна віднести до відкритих університетів за принципами діяльності. Серед них: Відкритий університет Ізраїлю, Відкритий університет Гонконгу, Відкритий університет Танзанії, Відкритий університет Португалії, Відкритий Університет Шрі-Ланки, Нідерландський Відкритий університет тощо [6]. Відкриті університети є відкритими для людей, методів та ідей. Вони розширюють можливості отримання освіти і соціальної справедливості, надаючи високоякісну університетську освіту всім тим, хто хоче реалізувати свої устремління і свій потенціал, здійснитися як особистість.

Нові вимоги до освіти та проблеми конкуренції на ринку освітніх послуг змушують традиційні навчальні заклади докорінним чином переглянути свої організаційні структури і методи роботи, а також управлінські принципи. По всьому світу зростає кількість класичних університетів, котрі модернізують навчальні програми і традиційні методики викладання, вбудовуючи в них елементи дистанційного навчання як важливу частину освітнього процесу, що забезпечує студентам доступ до найсучасніших і дієвих освітніх ресурсів.

Поява персональних комп'ютерів, глобальної мережевої технології World Wide Web та Інтернет, їх широке впровадження у практику дистанційної освіти створює основу єдиного відкритого інформаційного, освітнього та наукового середовища для всього світового співтовариства. Інформатизація освіти дозволяє навчальним закладам не лише побудувати ефективну педагогічну стратегію особистісно-орієнтованого навчання на відстані, але і реалізувати її практично. ІКТ дають можливість забезпечити безпосередню інтерактивну комунікацію. Внаслідок цього у дистанційній освіті отримали широке розповсюдження такі активні методи навчання як навчання у співробітництві, креативне навчання, метод проєктів і т.п., що стимулюють розвиток критичного мислення студента, самостійне опанування знань, наполегливу творчу роботу. Все це дозволяє підняти освітній процес до рівня активної соціальної творчості.

Комп'ютерні технології та Інтернет фактично трансформували освітнє середовище: доступ до інформації став глобальним, поза просторових та часових обмежень; покращилася комунікація та співпраця серед усіх учасників навчального процесу; зменшилися витрати на формальне навчання. Вони надали доступ до тих

сучасних засобів та методів навчання, котрі можуть дати багатьом людям якісні освітні та адекватні комунікативні можливості, щоб стати повноцінними членами суспільства і набути, бодай частково, спроможностей, котрих ті були позбавлені природою чи життєвими обставинами.

Принципи відкритості та доступності якісної формальної та неформальної освіти упродовж усього життя з використанням інформаційно-комунікаційних технологій (дистанційної освіти) було сформульовано ЮНЕСКО у таких основних освітніх програмах як «Освіта для всіх», «Освіта через все життя», «Освіта без кордонів». Відкритий доступ до освіти перетворився у фундаментальну освітню філософію – філософію «відкритої освіти». І на основі цієї філософії формується система цілей і цінностей сучасної освіти.

Сучасні педагогічні підходи відображають новий погляд на освіту як на відкриту систему, що передбачає використання відкритого навчального середовища, що є потенційно необмеженим щодо обсягу ресурсів, які можуть бути застосовані у освітньому процесі. Вперше термін «відкриті освітні ресурси» (Open Educational Resources) з'явився на Форумі ЮНЕСКО 2002 року. А у червні 2012 року Перший Всесвітній конгрес по відкритим освітнім ресурсам прийняв рішення щодо формування освітньої політики і стимулювання урядів до створення ними сприятливих умов для підтримки розробки і забезпечення впровадження відкритих освітніх ресурсів. Розуміння того, що єдиним способом адаптації у сучасних швидкоплинних, динамічних, нестабільних соціальних умовах є освіта упродовж життя, змушує держави вирішувати проблеми, пов'язані з необхідністю якісної освіти своїх громадян.

Але відкрита освіта не вичерпується лише відкритими освітніми ресурсами. Вона виростає з відкритого обміну навчальними практиками, що сприяє розвитку культури навчання, співтворчості та взаємозбагаченню освітян, глобальному впливу освіти. Сьогодні освітяни творять світ, у якому кожна людина планети не лише має доступ до знань усього людства, але може зробити власний внесок у нього. У світі оформився новий рух відкритої освіти, що поєднав усталену традицію обміну ідеями між освітянами та інтерактивну культуру співпраці в Інтернеті. Він ґрунтується на засадах того, що кожен повинен мати свободу використовувати, адаптувати, поліпшувати та поширювати освітні ресурси [7]. До відкритих освітніх ініціатив приєдналося чимало представників науково-освітнього співтовариства. Освітяни усього світу створюють багаті колекції навчальних матеріалів в Інтернеті, відкриті та безплатні для кожного користувача. Нині всесвітня колекція відкритих освітніх ресурсів оцінюється десятками сотень тисяч матеріалів. Йдеться про навчальні матеріали, плани уроків, підручники, ігри, програмне забезпечення та інші матеріали, які допомагають вчити та навчатися, допомагають зробити освіту доступнішою [7]. Найбільш авторитетними джерелами відкритих освітніх ресурсів виступають провідні університети світу: Йельський університет, Гарвардський університет, Массачусетський технологічний інститут, Нотінгемський університет, університет Південного Квінсленда, Відкриті університети Великобританії та Нідерландів, Паризький технологічний університет і багато інших [4].

Останні тенденції розвитку дистанційної освіти на початку XXI ст. пов'язані зі створенням Віртуальних

університетів, вся робота яких будується виключно на найсучасніших Інтернет–технологіях. Такі навчальні заклади не мають навчальних корпусів і студентських гуртожитків, кампусів і адміністративних кабінетів, лабораторій і лекційних класів. Через комп'ютерні мережі здійснюється все: вибір навчального курсу, його оплата, заняття із студентами, передача контрольних завдань та їх перевірка, а також складання проміжних і підсумкових іспитів. Безумовно, така інституціональна форма надзвичайно актуальна, оскільки дає змогу забезпечити всезагальний доступ до освітніх ресурсів і на цій основі надає умови для найбільш повної реалізації громадянами своїх прав на освіту, яка за структурою і якістю відповідає вимогам сучасності. Серед числа Віртуальних вищих навчальних закладів і організації можна назвати: Каліфорнійський віртуальний університет, Віртуальний університет Кентуккі, Віртуальний Університет штату Мічиган, Університет Western Governors (США), Віртуальний університет Oresanda (Данія), Віртуальний Московський державний університет економіки, статистики та інформатики (Росія), Інтернет коледж НКІ (Норвегія) тощо [6].

Як бачимо, завдяки реалізації філософії відкритої освіти та відкритих освітніх ресурсів вже усунуто багато державних кордонів, поступово стираються границі конкретних навчальних закладів, знання мігрують з книжних полиць у бібліотеках та локальних комп'ютерів в навчальних класах до всесвітньої мережі і в цій глобальній аудиторії вони стають доступними кожному студенту у будь–який час з будь–якої точки планети для забезпечення особистісних цілей навчання. Тенденція розвитку інформаційних і комунікаційних технологій, безсумнівно, веде до появи глобальних електронних бібліотек, наукових та навчальних лабораторій з віддаленим доступом, відкритих віртуальних університетів і глобальних віртуальних кампусів, – і все це стане основою єдиного освітнього та наукового середовища для всього світового співтовариства.

У висновках зазначимо, що настав час змінювати усталені погляди на освіту. Ідеї відкритої освіти, глобальна мета забезпечення вільного доступу до освіти визначили нову освітню філософію, яка стала засадничою для розвитку теорії та практики дистанційної освіти. Сьогодні термінами «відкрита освіта» та «дистанційна освіта» позначають таку сукупність підходів до освітнього процесу, за якої основна увага спрямована на організації максимально широкого доступу до засобів освіти та професійної підготовки, звільнення бажаних вчитися від залежності від часу та місця навчання, а також використання гнучких методів індивідуального та групового навчання.

Розглянуті принципи відкритих освітніх технологій, відкритого обміну навчальними практиками є для української освіти вірними дороговказами. Переваги та можливості, що їх надає дистанційна освіта та використання відкритих освітніх ресурсів, переконують, що сьогодні вкрай актуально замислитися над готовністю України до відкритого майбутнього освіти. Наша країна має потужний інтелектуальний капітал для того, щоб посилити всесвітній рух доступної та ефективної освіти. Спираючись на світовий досвід, Україна має розробити власні стратегії відкритих освітніх технологій, відкритого обміну навчальними практиками та інших підходів, які

популяризують дистанційну освіту. Це дозволить в самий найближчий час ввести в дію нові ще не розкриті резерви потенційного зростання країни, зробіть вітчизняну освіту більш привабливою для широкого загалу людності, захистить і розвине національний простір освітніх послуг. Саме з цією проблематикою ми пов'язуємо вектор подальших досліджень.

Список використаних джерел

1. Голионова Ю. А. Предпосылки возникновения дистанционного обучения в мировом образовательном пространстве / Ю. А. Голионова // Знание. Понимание. Умение, 2009. – №2. – С.20–24.
2. Ибрагимов И. М. Критерий «знание – под деятельность» и модель открытого образования [Электронный ресурс] / Ильдар Маратович Ибрагимов. – Режим доступа: http://www.elitarium.ru/2010/07/14/model_otkrytogo_obrazovaniya.html – Заголовок з екрана.
3. Информационные и коммуникационные технологии в дистанционном образовании [Текст]: Специализированный учебный курс / пер. с англ. / Майкл Г. Мур, Уэйн Макинтош, Линда Блэк и др. – М.: Издательский дом «Обучение–Сервис», 2006. – 632 с.
4. СНГ на пути к открытым образовательным ресурсам [Текст] Аналитический обзор. – М.: Институт ЮНЕСКО по информационным технологиям в образовании, 2011. – 240 с.
5. Філософія освіти [Текст]: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Т. Андрущенко [та ін.]; за заг. ред. В. Андрущенко, І. Передборської. – К.: Вид–во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2009. – 329 с.
6. Шуневич Б. І. Тенденції розвитку дистанційного навчання у зарубіжній вищій школі [Електронний ресурс] / Б. І. Шуневич // Інформаційні технології і засоби навчання: електронне наукове фахове видання; Ін–т інформ. технологій і засобів навчання АПН України; Ун–т менеджменту освіти АПН України. – 2008. – №3 (7). – Режим доступу до журн.: <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/ITZN/em7/content/08sbishf.htm>
7. Cape Town Open Education Declaration: Unlocking the promise of open educational resources [Electronic resource] // The meeting of the Open Society Institute and the Shuttleworth Foundation, September 14–15, 2007: Proceedings. – Mode of access: <http://www.capetowndeclaration.org/read-the-declaration>. – Title from the screen.

References

1. Golionova Yu. A. Predposylki vozniknoveniya distantsionnogo obucheniya v mirovom obrazovatel'nom prostranstve / Yu. A. Golionova // Znaniye. Ponimaniye. Umeniye, 2009. – №2. – S.20–24.
2. Ibragimov I. M. Kriteriy «znaniye – pod deyatel'nost'» i model' otkrytogo obrazovaniya [Elektronnyy resurs] / Il'dar Maratovich Ibragimov. – Rezhym dostupu: http://www.elitarium.ru/2010/07/14/model_otkrytogo_obrazovaniya.html – Zaholovok s ekrana.
3. Informatsionnyye i kommunikatsionnyye tekhnologii v distantsionnom obrazovanii [Tekst]: Spetsializirovannyi uchebnyy kurs / per. s angl. / Maykl G. Mur, Ueyn Makintosh, Linda Blek i dr. – M.: Izdatel'skiy dom «Obucheniye–Servis», 2006. – 632 s.
4. SNG na puti k otkrytym obrazovatel'nym resursam [Tekst] Analiticheskiy obzor. – M.: Institut YUNESKO po informatsionnyim tekhnologiyam v obrazovanii, 2011. – 240 s.
5. Filosofiya osvity [Tekst]: navch. posib. dlya stud. vyssh. navch. zakl. / T. Andrushchenko [ta in.]; za zah. red. V. Andrushchenka, I. Peredbors'koyi. – K.: Vyd–vo NPU im. M. P. Drahomanova, 2009. – 329 s.
6. Shunevych B. I. Tendentsiyi rozvytku dystantsiynoho navchannya u zarubizhniy vyshchii shkoli [Elektronnyy resurs] / B. I. Shunevych // Informatsiyni tekhnolohiyi i zasoby navchannya: elektronne naukove fakhove vydannya; In–t inform. tekhnolohiy i zasobiv navchannya APN Ukrainy; Un–t menedzhmentu osvity APN Ukrainy. – 2008. – №3 (7). – Rezhym dostupu do zhurn.: <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/ITZN/em7/content/08sbishf.htm>
7. Cape Town Open Education Declaration: Unlocking the promise of open educational resources [Electronic resource] // The meeting of the Open Society Institute and the Shuttleworth Foundation, September 14–15, 2007: Proceedings. – Mode of access: <http://www.capetowndeclaration.org/read-the-declaration>. – Title from the screen.

Abakumova O. O., applicant of Department of Philosophy, National Technical University of Ukraine «Kyiv Polytechnic Institute» (Ukraine, Kyiv), e.o.abakumova@gmail.com

The main principles and experience of distance education

This article is devoted to philosophical understanding such global phenomenon of educational and information culture as distance education. It's aimed to defining the main methodological ideas, which constitute a basis for the theory and practice of distance education. We select the most important and relevant strategies of distance education in the context of the principles of open education in the global and European experience. Also, conditions and prospects of development of open educational resources and related educational initiatives were analyzed. Also, the advantages and capabilities of free access to educational environment were distinguished, that allow realizing and implementing educational potential of each person. It was defined some factors, causing the need for the introduction of open and distance education in the national educational practice.

Keywords: education, open education, distance education, open educational resources, the philosophy of education.

Абакумова Е. О., соискатель кафедры философии, Национальный технический университет Украины «Киевский политехнический институт» (Украина, Киев), e.o.abakumova@gmail.com

Основополагающие принципы и опыт дистанционного образования

Статья посвящена философскому осмыслению такого глобального явления образовательной и информационной культуры как дистанционное образование. Целью статьи является определение основополагающих методологических идей, на базе которых строятся теория и практика дистанционного образования. Выделены наиболее важные и актуальные стратегии развития дистанционного образования в контексте реализации принципов открытого образования в мировом и европейском опыте. Проанализировано состояние и перспективы развития открытых образовательных ресурсов и связанные с ними образовательные инициативы. Отмечены преимущества и возможности свободного доступа к образованию для реализации и осуществления образовательного потенциала каждой личности. Определены факторы, обуславливающие необходимость внедрения открытого дистанционного образования в отечественную образовательную практику.

Ключевые слова: образование, открытое образование, дистанционное образование, открытые образовательные ресурсы, философия образования.

* * *

УДК 316.614.5:37.032.008(045)

Богданова Н. Г.,
здобувач, Національний педагогічний університет
ім. М. П. Драгоманова (Україна, Київ),
gileya.org.ua@gmail.com

Сім'я і школа як чинники формування культури життєтворчості особистості

Обґрунтовано вплив сім'ї та школи на формування життєтворчих потенцій особистості, а також їх нерозривний взаємозв'язок з її внутрішнім духовним світом. Підкреслено, що сім'я і школа мають фундаментальне світоглядно-ціннісне та виховне значення у формуванні особистості людини, тобто це ті осередки, де людина набуває первинного досвіду життєтворчості. Доведено, що основним завданням цих факторів формування культури життєтворчості особистості є забезпечення необхідного для самореалізації особистості соціокультурного рівня та психолого-емоційного клімату. Наголошено, що сім'я і школа несуть значну відповідальність з точки зору ефективності формування особистісної культури життєтворчості кожної дитини.

Ключові слова: сім'я, школа, освіта, батьки, педагоги, ціннісні орієнтації, культура життєтворчості особистості, активна життєва позиція, формування особистості, духовність, духовний світ людини, життєдіяльність, самотворення, самореалізація, світогляд.

Під культурою життєтворчості особистості ми розуміємо процес її самореалізації і самоутвердження на основі гуманістичного ідеалу й у відповідності з культурними завоюваннями людства. Цей процес здійснюється в соціокультурному середовищі на основі головної рушійної засади – діяльності особистості. На нього впливають такі чинники, як сім'я, найближче оточення, товариші, культура, освіта, засоби масової комунікації, цілеспрямоване виховання тощо.

Сім'я і школа мають фундаментальне світоглядно-ціннісне та виховне значення у формуванні особистості

людини, тобто це ті осередки, де людина набуває первинного досвіду життєтворчості, де вона під впливом авторитетних прикладів поведінки і думки набуває первинних уявлень про світ, які надалі визначають її ціннісні орієнтири та життєтворчі можливості.

Саме сім'я і школа закладають основи творчої адаптації і соціалізації, а також створюють необхідні умови для життєтворчого саморозвитку особистості. Особливо проблеми сім'ї і освіти актуалізуються у сучасному світі інтенсифікованого виробництва та заінформатизованості, які відбирають значну кількість часу і уваги як у дорослих, які замало переймаються вихованням, так і у дітей, які потрапляють невідповідними до безмежного інформаційного різноманіття. Саме в такій ситуації роль сім'ї, де повинен панувати сприятливий морально-духовний клімат, та школи, в якій необхідно застосовувати інноваційно-гуманістичні і особистісно-орієнтовані педагогічні технології, значно зростає в якості одного з ключових чинників формування культури життєтворчості особистості.

Детальному розгляду цих факторів і присвячена ця стаття, головна мета якої полягає в теоретичному обґрунтуванні важливості впливу сім'ї і школи на формування життєтворчих потенцій особистості, а також їх нерозривний взаємозв'язок з її внутрішнім духовним світом.

До цієї проблематики зверталася ціла плеяда вітчизняних і зарубіжних учених. Досліджували проблеми формування і розвитку особистості, а також системного аналізу педагогічного процесу В. Андрущенко, І. Бех, І. Зязюн, В. Кремень, В. Лутай, С. Максименко. Приділяли увагу аналізу проблемам розвитку і саморозвитку особистості К. Абульханова-Славська, Г. Балл, Л. Виготський, С. Гончаренко, С. Рубенштейн. Важливими для розгляду проблеми сім'ї і школи як чинників формування культури життєтворчості особистості є праці Л. Губерського, В. Журавського, А. Корецької, М. Михальченка, Н. Шаронової, Т. Шклярової, В. Ямницького та ін.

Важливим теоретичним принципом, якого необхідно дотримуватися при дослідженні впливу зовнішніх факторів на формування культури життєтворчості особистості, є те, що людина, перебуваючи під тяжіючим впливом об'єктивних чинників, водночас завдяки своїй творчо-діяльній і духовно-вольовій сутності перетворює зовнішнє на внутрішнє, об'єктивне на суб'єктивне, трансформуючи предметний світ у світ значень, цінностей та смислів, тим самим перетворюючи і саму себе з об'єкта впливу на суб'єкт самовпливу. Тобто кожний раз, знаходячись під будь-якими тяжіючими обставинами, людина як особистість завжди залишається самоформуючою істотою, основою та сприятливим фактором для чого і існують її життєтворчі потенції. «Життєтворча активність розглядається нами як активність суб'єкта життєтворчості, який свідомо реалізує цільовий або смисловий аспект цілісного буття відповідно до власного творчого задуму» [1, с. 89]. Життєтворчість є виключно особистісною діяльністю, але специфічні риси її культури і особливі психічні та емоційно-вольові характеристики багато в чому залежать від зовнішніх чинників, перерахованих нами вище. Отже, розглянемо їх детальніше.

У межах загальноуніверсального соціокультурного буттєвого простору особистості виділяються ключові